Cofnodion y Grŵp Trawsbleidiol

Cofnodion cyfarfod:

Teitl y grŵp trawsbleidiol:	Heddwch a Chymod
Dyddiad y cyfarfod:	20 Mawrth 2023
Lleoliad:	Zoom

Yn bresennol:

Enw:	**Enw:**
Mabon ap Gwynfor AS (Cadeirydd)	Mererid Hopwood (Ysgrifenyddiaeth)
Hayley Richards	Jill Evans
Jane Harries	Awel Irene
Sion Edwards (cyfieithydd y Senedd)	Gethin Rhys
Gwyn Williams	Peter Fox AS
Jeff Beatty	Ioan Bellin
Sam Swash (swyddfa Carolyn Thomas AS)	Ryland Doyle (swyddfa Mike Hedges AS)
Gwilym	Peter Cutts
Darren Millar AS	Sioned Williams AS

Brian Jones	Brooke (swyddfa Heledd Fychan MS)

Ymddiheuriadau:

Enw:	**Enw:**
Jane Dodds AS	

Crynodeb o'r cyfarfod:

Cofnodion a materion yn codi

Nododd y Cadeirydd ddiolch i'r Llysgenhadon Heddwch Ifanc am eu cyflwyniad yn y cyfarfod blaenorol ac am ddwyn gobaith newydd mewn byd cythryblus.

Cadarnhaodd y Cadeirydd na chafwyd unrhyw ymatebion i'r llythyrau amrywiol at Weinidogion/Gadeiryddion Pwyllgorau ac ymrwymodd i fynd ar drywydd hyn.

Hawlio Heddwch / Deiseb Heddwch Menywod Cymru

Rhoddodd MH grynodeb o hanes Deiseb Heddwch Menywod Cymru ac o ddathliad ei chanmlwyddiant. Roedd MH wedi ymweld â'r Smithsonian (gwarcheidwaid y gist a'r ddeiseb) fel rhan o ddathliadau pen-blwydd Prifysgol Aberystwyth yn 150 oed. Mae'r gist a'r ddeiseb bellach wedi eu rhoi i Gymru o dan warcheidiaeth y Llyfrgell Genedlaethol. Bydd dathliad canmlwyddiant yn cael ei gynnal ym Mhrifysgol Aberystwyth ar 23 Mai i rannu'r stori'n fanylach drwy eiriau awduron llyfr newydd ar y pwnc. Mae Academi Heddwch wedi cyflwyno cais am gyllid gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol er mwyn gallu rhannu'r stori gyda chymunedau ledled Cymru, ac mae'r Llyfrgell Genedlaethol wedi cael ei hariannu gan Lywodraeth Cymru i warchod, catalogio, digideiddio a chreu rhyngwyneb trawsgrifio chwiliadwy er mwyn gwarchod y ddeiseb ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Amlinellodd AI rôl y grŵp Heddwch Nain/Mamgu yn dod â'r stori hon yn fyw. Roedd y ffaith eu bod eisoes wedi casglu dros 3000 o lofnodion drwy gyfarfodydd lleol yn golygu y dylai'r stori hybu cenhedlaeth newydd o weithredwyr heddwch.

Esboniodd JE sut roedd grŵp o ymchwilwyr wedi gweithio i ddarganfod mwy am y stori a chyfrannu at y llyfr, a fydd yn cael ei rhag-lansio yn y digwyddiad ar 23 Mai.

Ers cyfarfod diwethaf y grŵp trawsbleidiol, gwnaeth Elin Jones AS ddatganiad 90 eiliad ar y Ddeiseb Heddwch Menywod. Gallwch gael mynediad ato yma, **Cyfarfod Llawn**

24/05/2023 - Senedd Cymru (cynulliad.cymru), a gellir gwylio'r clip fideo yma: **http://www.senedd.tv/Meeting/Clip/c340b399-348b-46d7-b4ec-0d55eb28191b?inPoint=01:55:38&outPoint=01:57:38**

Diolchodd y Cadeirydd i chwiorydd Cymru am ddatblygu'r mudiad heddwch ac am ddod â'r stori hon i ysbrydoli cenhedlaeth newydd

CAM I'W GYMRYD: Ar adeg briodol yn ystod y canmlwyddiant, bydd MaG yn gosod Datganiad o Farn yn y Senedd i Aelodau eraill tanysgrifio iddo.

Rhannodd GR wybodaeth am Apêl Eglwysi 1925 **https://www.wcia.org.uk/1925-churches-peace_appeal/** a soniodd hefyd am ddeiseb gweithwyr 1928 a deiseb yr eglwysi o blaid diarfogi yn 1932, sy'n rhoi'r cyfle i Gymru gael degawd o ddathliadau canmlwyddiant er mwyn adfywio ymdrechion dros heddwch.

Nodwyd bod 20 mlynedd i'r mis ers rhyfel Irac.

Heddwch ar Waith / Dewisiadau Amgen i Filitariaeth

Rhoddodd AI ddiweddariad i'r grŵp ar y prosiect Heddwch ar Waith, a ariennir gan Ymddiriedolaeth Elusennol Joseph Rowntree ac a weithredir mewn partneriaeth â mudiadau heddwch Cymru. Cafodd y cais ei roi at ei gilydd gan Jill, Rhun, Awel a Brian, ochr yn ochr ag eraill yn y mudiad heddwch. Mae'r bartneriaeth yn gweithio'n agos gydag Academi Heddwch Cymru i rannu gwybodaeth ac osgoi dyblygu. Mae Heddwch ar Waith yn brosiect 16 mis a fydd yn:

- Cynhyrchu map rhyngweithiol o ôl troed militariaeth yng Nghymru y gall pobl ychwanegu gwybodaeth newydd ato
- Lledaenu gwybodaeth am filitariaeth yng Nghymru mewn ffordd ddealladwy sy'n dangos ffyrdd amgen o weithredu heb drais
- Ffurfio rhwydwaith lobïo ar lefelau llywodraeth leol, Senedd a Llywodraeth y DU gyda 300 o wirfoddolwyr i gydweithio a lobïo dros newid
- Cyfrannu at wneud Cymru'n Genedl Heddwch, gyda llywodraethau lleol yn penodi Hyrwyddwyr Heddwch ochr yn ochr â'r Hyrwyddwyr Lluoedd Arfog sydd eisoes yn bodoli.

Awgrymodd y Cadeirydd fod aelodau etholedig yn cefnogi'r rhaglen hon, yn defnyddio'r platfform, a bod y rhwydwaith lobïo yn cysylltu os oes unrhyw beth y gall y grŵp trawsbleidiol ei wneud.

Nododd BJ mai un weithred fyddai i gynllun pensiwn y Senedd dadfuddsoddi mewn systemau arfau sydd wedi'u gwahardd gan Gytuniadau'r Cenhedloedd Unedig (ar hyn o bryd: y Confensiwn Arfau Biolegol, y Confensiwn Arfau Cemegol, y Cytuniad Gwahardd Ffrwydron Tir Gwrth-Bersonél, y Confensiwn ar Arfau Clwstwr a'r Cytuniad ar Wahardd Arfau Niwclear). Mae'r holl systemau arfau gwaharddedig hyn yn rhannu 2 nodwedd gyffredin:

1. Maent yn gweithredu mewn modd diwahaniaeth

2. Mae eu heffeithiau yn parhau am amser hir wedi’r gwrthdaro. Mae arfau o'r fath, yn ogystal â pheri niwed ymhell ar ôl i'r gwrthdaro ddod i ben, hefyd yn rhwystro cymunedau rhag cael mynediad at dir yn dilyn y gwrthdaro, sy'n effeithio ar brosiectau ffermio/seilwaith ac yn cadw cymunedau cyfan yn dlawd. Mae'r siawns o gymodi cadarnhaol yn cael ei lesteirio oherwydd ni all cymunedau symud ymlaen.

Dywedodd SW ei bod wedi cyflwyno cwestiwn i'r Comisiwn ynghylch pwy â’r cyfrifoldeb dros y penderfyniadau hyn, ac mai Ymddiriedolwyr y Gronfa Bensiwn sy’n gyfrifol.

Cadarnhaodd RD fod MH yn un o'r Ymddiriedolwyr hyn ac y gallai rannu'r ymateb er gwybodaeth y grŵp.

CAM I’W GYMRYD: Bydd yr Aelodau o'r Senedd yn y grŵp yn ysgrifennu at y rhai sy'n cynrychioli ASau ar yr Ymddiriedolaeth a sôn am y pryderon, fel yr amlinellwyd gan BJ uchod, gan gopïo’r Comisiwn i mewn a gofyn iddyn nhw godi'r materion hyn. Bydd BJ yn rhannu llythyr ddrafft gyda nodiadau

Dywedodd GR mai eu polisi nhw yn Cytûn oedd peidio â buddsoddi mewn cwmni sydd â 10 y cant neu fwy o'u trosiant yn y fasnach arfau. Dylai rheolwyr buddsoddiadau feddu ar yr arbenigedd hwn, gan eu bod eisoes yn gyfarwydd â ddadfuddsoddi o ran tanwyddau ffosil, pornograffi, ac yn y blaen.

CAM I’W GYMRYD: Bydd MaG, JE a HR yn cyfarfod er mwyn cynllunio'r ffordd orau o sicrhau newid o ran pensiynau.

CAM I’W GYMRYD: Bydd HR yn trefnu dyddiad ar gyfer y cyfarfod nesaf, yn gwahodd cynrychiolydd o Mayors for Peace i wneud cyflwyniad, ac yn gwahodd CND Cymru a Senedd Ieuenctid Cymru i fynychu.

CAM I’W GYMRYD: Bydd MaG yn gwahodd Jack Sargeant AS i'r cyfarfod nesaf i drafod y cynnydd a wnaed o ran y ddeiseb militariaeth mewn ysgolion.

Dyddiad a phwnc y cyfarfod nesaf

10.07.23: 11.30am i 12.30pm